

מוזיקה ופסיכואנליזה בחירה | ד"ר רוני כרמלי

סדר השיעורים:

שיעור 1

מוזיקה ופסיכואנליזה – מבוא.

שיעור 2: הלא מודע המוזיקלי

נקשיב דרך מוזיקה לאזורים הלא מודעים של אמנים, ל'פליטות פה' מוסיקאליות, ולדברים לא מתוכננים שמתרחשים בהקלטות. דרך דיוויד בואי, החיפושיות ורדיוהד, נקשיב להתרחשויות הלא מודעות כפי שהן באות לידי ביטוי בקליניקה. קריאה: פרויד, הלא מודע, (1915)

שיעור 3: Reverie וחלימה

נקרא על אודות מושג הרוורי של ביון, וננסה להבין רוורי מוזיקלי בקליניקה. ננתח טכניקות ליצירת חלומיות ביצירות מוסיקליות, כדוגמת ה - Traumerei של שומאן, "חלומה של ג'וליה" - פינק פלויד, 1968; a day in a life של החיפושיות. נקרא מתוך כתבי ביון ומתוך ספרות משנית אודותיו (המילון של סנדלר)

שיעור 4: כפיית חזרה דחף המוות ודחף החיים

החזרה במוזיקה היא נושא טכני חזק. נדבר על נקודת עוגב והתפקיד הנפשי שלה, על חזרה חוזרת על נושא ועל יצירות הבנויות על משפט מוסיקאלי חוזר. נקשיב לאלג'יר, ראול ודיוויד בואי. נקרא שוב מתוך פרויד, מעבר לעקרונות העונג, ונרחיב באמצעות החשיבה הקלייניאנית על אודות דחף המוות.

שיעור 5: לתקשר, לא לתקשר

אמנים מסוימים מצליחים לתקשר במוזיקה את אי התקשורת שלהם עצמם. גם באמצעות נושאים כגון שירים על אודות אבדן בחלל, ובתיאורי טבע. דרך ניק דרייק, ואחרים ננסה להבין את התופעה המוסיקאלית הזאת של אי תקשורת בתוך התקשורת המוסיקאלית, וכיצד ההבנה המוסיקאלית הזאת עוזרת לדייק את ההבנה הקלינית של מטופלים באזורי אי-תקשורת שונים. נקרא את מאמרו של ויניקוט, לתקשר ולא לתקשר (1965).

שיעור 6: מיניות ומגדר

במוזיקה הזוהרת הג'נדריאליט נקבעת במידה רבה על ידי המנעד של קול המבצע. נקשיב לטכניקה של הגבריות המוגזמת של לאונרד כה, שמדגיש את הקיצון של הגבריות על רקע הקולות הנשיים המלטפים, ונקשיב לבחירות אחרות כמו אלה של דיוויד בואי שמשחק לא רק בחייו, אלא גם במוזיקה במרחבים המיניים והג'נדריאליים. אך לא רק הקול, אלא גם מאפיינים מוסיקאליים אחרים מאפשרים את המשחק הנפשי הזה של ג'נדר ומיניות, כפי שנדגים במוזיקה קלאסית לא ווקאלית. נקרא במאמר התייחסותי של התיאוריות הפמיניסטיות בפסיכואנליזה. פרטים מדויקים בהמשך.

שיעור 7: צבע הרגש

הסולמות המינורי, והמז'ורי, מדגימים היטב כיצד ריווח צלילי טכני משנה את הגוון הרגשי של היצירה. צבע ורגש נקבעים גם דרך כרומטיקה, ודרך הכלים המוסיקאליים המסוימים שנבחרים ביצירה. לעיתים מצליחה המוזיקה להביע תחושות מעורבות וסותרות, כמו בכתיבה המוסיקאלית של אריק איינשטיין וכוורת. נקרא את מאמרו של מלצר – טמפרטורה ומרחק, וננסה להבין מהו גוון רגשי גם דרך קריאה בכתבי יוטגנשטיין, שעוזר לנו להבחין בין רגש לקטגוריות נפשיות אחרות.

שיעור 8: פתיחת מרחבים נפשיים בקצב

מקצבים במוזיקה משנים לגמרי את התפיסה ופותחים 'משחק שפה' רגשי חדש לגמרי. נשמע את החידושים וההרחבות שעשה הקצב דרך התיפוף הייחודי של רינגו סטאר, דרך הנשיונל, ודוגמאות נוספות. ננסה להבין את החשיבות של מקצב להתפתחות הנפשית דרך קריאה בתיאורטיקנים וויניקוטיאניים.

שיעור 9: שיגעון

השיגעון הוא בדרך כלל לא תקשורת. ובכל זאת רדיוהד ב-1997 ואלג'יר בישראל ב-2004 הצליחו לתקשר מצבים של אי שפיות. ננסה להבין מה קורה שם. איך זה מתרחש הדיסקים המופתיים של אלג'יר (מנועים קדימה) ושל רדיוהד (ok computer) מהווים את מה שבין קורה 'התקפה על להתחבר' או דווקא ניסיון נואש להתחבר. נקרא את ביון – התקפה על חיבורים

שיעור 10: אודה לאושר ולדיכאון

בהמשך לשיעור 9 נדבר על אושר ומצוקה נפשית קיצוניים. משהו מאני דפרסיבי שעולה במוזיקה של בטהובן. מאד חזק. יש את האודה לאושר. שהוא כותב דווקא מתוך מקום של התחרשות. בטהובן מדגים גם מצבים של עצב תהומי, כפי שבא לידי ביטוי בפרקים מסויימים ברבעיות המיתרים שלו. חומר קריאה יינתן בהמשך. ייתכן שנשתמש בהנגדה של ההבנה של קליין לעומת זו של ויניקוט למצבים מאניים.

שיעור 11, אחרון: טראומה ועמידה בין מרחבים נפשיים

הערבוב של ז'אנרים – הכול מהכול, הוא לא דבר חדש של המאה ה-20 (כדוגמת הפרוגרסיב רוק שערבב בין מוזיקה קלאסית לרוק). גם במאות קודמות התשמשו מוזיקאים בטריק של ערבוב בין ז'אנרים ובין מוזיקה לבין חפצים חיצוניים לה כדוגמת, צעצועים, תותח, מכונת כתיבה ועוד. ערבוב בין ז'אנרים יכול להיות דווקא טראומטי וצורם, אך גם עשוי להיות פתיחה של אפשרויות נפשיות

חדשות ועמידה בין מרווחים נפשיים. נסכם ונאסוף את העמידה שלנו בין המרחבים של המוזיקה
ושל הפסיכואנליזה במהלך הקורס.
נשתמש במאמר של ברומברג על עמידה בין מרווחים, על מנת להבין מתי הטראומה יכולה
להתאחות במוזיקה.